

BUDAPEST, I. KERÜLET, ELLYPS SÉTÁNY (HRSZ. 14359, 14360, 14361, 14362, 14363/1, 14463/2)

Lelőhely-azonosító: 39589, 39684, 39706

KULCSSZAVAK: középkor, kora újkor, török kor, újkor, szórvány

BUDAPEST, DISTRICT I, ELLYPS PROMENADE (PLOT NOS. 14359, 14360, 14361, 14362, 14363/1, 14463/2)

Site IDs: 39589, 39684, 39706

KEYWORDS: Middle Ages, Early Modern Period, Ottoman Era, Modern Period, stray finds

2021. március 3. és 25. között próbafeltárássra került sor az Ellyps sétány területén. Az eredetileg tervezett 13 szondából 9 szondában folyt kutatás, régészeti jelenség csak a 7. számú szondában jelentkezett. Mivel régészeti korú rétegek nem kerültek elő, a múzeum által szolgáltatott bontómunkára nem volt szükség.

A próbafeltárás célja egyrészt a Hauszmann-kori parkosítás még meglévő elemeinek meghatározása, másrészt a török kori Ezüsbástya és ún. vízhordó alagút megtalálása volt. Az 1. számú szondát a Királylépcső és az Ellyps sétány találkozásánál kezdték el mélyíteni, ahol a felszíntől mérve mintegy 100 cm mélységben a barnás színű, kevert feltöltési réteg alatt jelentkezett a korábbi sétány járósíntje. Ennek átbontását követően sem került elő régészeti jelenség, a feltöltési rétegekben azonban szórványosan középkori és török kori anyag is mutatkozott 19. századi kerámiával együtt.

A 2. számú szondát az Ezüsbástya feltételezett helyén, annak északnyugati peremén nyitották. Itt a bástyafalat, illetve az ún. vízhordó alagutat és Aranybástyát összekötő fal csatlakozását keresték. A geofizikai kutatás által kimutatott jel végül nem a fal nyoma volt. A barnás színű, kevert feltöltési réteg alól egy kő-sor bukkant elő, ami az egykori sétányhoz tartozhatott.

Between March 3 and 25, 2021, a trial excavation was conducted at the Ellyps Promenade in Buda Castle. Of the originally planned 13 trial trenches, investigations were conducted in 9 trenches, and archaeological features appeared only in Trench 7. As no archaeological-period layers were found, further manual excavation by the museum was not required.

The aim of the trial excavation was, on the one hand, to identify the remaining elements of the Hauszmann-era landscaping, and on the other hand, to locate the Ottoman-era Silver Bastion and the so-called water-carrier tunnel. Test Trench 1 was opened at the junction of the Király Staircase and Ellyps Promenade, where at approximately 100 cm below the surface the former walking level of the promenade appeared beneath a brownish mixed fill layer. After its removal, no archaeological features were uncovered; however, the fill layers contained sporadic medieval and Ottoman-era finds mixed with 19th-century ceramics.

Trench 2 was opened at the presumed location of the Silver Bastion, at its northwestern edge, targeting the junction of the bastion wall and the so-called water-carrier tunnel as well as the wall that previously connected it to the Golden Bastion. The anomaly

Ebben a rétegben szórvány középkori, török kori, illetve 18-19. századi leletanyag is mutatkozott. Munkavédelmi és egyéb szempontok miatt a szonda visszatemetése mellett döntöttünk.

A 3. számú szondához nagy reményeket fűztünk, hiszen a geofizikai kutatás ezen a helyen jelentékeny falat jelzett. Itt azonban nem az Ezüsbástya fala, hanem a területen a 20. század második feléig álló Guttman-villa egykori támfala került elő barnás színű, kevert feltöltési réteg alól. A fal keleti oldalán egy téglaköpenyezés mutatkozott, a fal anyaga vegyes, téglák és kő volt. A felszíntől mérve kb. három méter mélységig ez a struktúra volt megfigyelhető. Feltételezhető, hogy a támfal keleti oldalán az egykori telek a Hunyadi úthoz kapcsolódó részével helyezkedhetett el egy szinten; előlött mindenütt feltöltési réteg lehetett. A támfal, illetve annak építése valószínűleg jelentősen bolygatta az Ezüsbástya megmaradt maradványait. A támfal betöltési rétegéből szórvány középkori, török kori, illetve 18-19. századi leletanyag került elő.

A 4. számú szondában a felszíntől mérve kb. 60 cm mélyen köves omladékréteg bukkant elő barnás színű, kevert feltöltési réteg alól, a geofizikai kutatás által falként valószínűsített helyszínen. Ez valószínűleg a terület rendezésekor alakult ki. A további mélyítés dönthette volna el, hogy az összekötő fal valóban ezen a helyen húzódik-e, akár az omladékréteg alatt is.

Az 5. számú szondát a 4. számú szondától keletre, az újkori támfal vonalában nyitották. Itt, a kevert feltöltési réteg alól, került elő a támfal részlete. A 7. számú szondában a török kori, ún. vízhordó alagút maradványait, beomlott boltozatát jelezte a geofizikai kutatás. A felszíntől mérve 40-60 cm mélyen nagyméretű, részben megmunkált kváderkövekkel lefedve tárt fel a vízhordó alagút. Ez utóbbi jelenségre az adhat magyarázatot, hogy a 20. században vízvezeték vezetékét át a területen, amelynek fektetési munkálatai bolygathatták az alagút érintett részét. Ennek következtében valószínűleg nemcsak a boltozat omlott be, hanem károsodhatott a felmenő fal egy része is. Ez utóbbit téglával pótolták ki, a boltozat helyét pedig kváderkövekkel fedték be. A feltároló alagútszakaszban sárga homokból készült, fehéres szürke, folyami kavicsos, kissé meszes anyagú habarccsal rakott falat találtunk. Belülről láthattuk, hogy a boltozat ép része a korábban ismert szakaszhoz hasonlóan 19. századi téglából készült, és ebben az időszakban valószínűleg újraboltozták. A 8. számú szondában a Hauszmann-i sétány szélét sikerült megtalálni a felszíntől mérve kb. 80 cm mélyen.

A 12. szonda a Budavári Siklótól délre, a Savoyai-terasztól keletre helyezkedett el. Ezen a szűk helyen, a

identified by geophysical survey was ultimately not a wall. Beneath the brown mixed fill layer, a stone row was uncovered, likely belonging to the former promenade. In this layer, sporadic medieval, Ottoman-era, and 18th–19th-century finds were also brought to light. For safety and other considerations, the trench was backfilled.

Trench 3 was expected to be the most promising, as geophysical data indicated a substantial wall feature. Here, however, instead of the Silver Bastion, a retaining wall belonging to the former Guttman Villa, which stood on the site until the second half of the 20th century, was uncovered beneath a brown mixed fill layer. On the eastern side of the wall, a brick lining was observed; the wall itself consisted of mixed brick and stone construction. This structure was documented down to approximately 3 metres below the surface. It is likely that the area east of the retaining wall corresponded to a former terrace connected to Hunyadi Road, above which fill layers were present throughout. The construction of the retaining wall likely significantly disturbed the remains of the Silver Bastion. From its fill layers, sporadic medieval, Ottoman-era, and 18th–19th-century finds were recovered.

In Trench 4, at approximately 60 cm below the surface, a rubble layer appeared beneath the brown mixed fill, in an area where geophysical survey suggested a wall. This was most likely formed during later landscaping works. Further excavation would have been required to determine whether the connecting wall truly runs in this area, possibly even beneath the rubble layer.

Trench 5 was opened east of Trench 4, along the line of a modern retaining wall. Here, the retaining wall was uncovered beneath the mixed fill layer. In Trench 7, the remains of the so-called (Ottoman-era) water-carrier tunnel and its collapsed vault were indicated by geophysical survey. At 40–60 cm below the surface, the tunnel was unearthed, partly covered with large, partially worked ashlar stones. This disturbance may be explained by a 20th-century water pipeline crossing the area, which likely damaged the tunnel during installation. As a result, not only did the vault collapse, but parts of the rising wall may also have been damaged. These sections were later repaired with brick, while the collapsed vault area was covered with ashlar stones. The exposed tunnel section consisted of yellow sandstone walls bonded with a slightly calcareous, greyish-white, river-gravel-containing mortar. Internally, the preserved vault section was made of 19th-century bricks, indicating a later reconstruction phase.

várfal pillérei között mélyítették egy szondát. Itt a nem túl nagy mélységű mélyítés során a támpillér kiugró alaptestét találták meg a szürkés-barnás, kevert feltöltési réteg alatt. A pillér keleti oldalán nagyobb méretű kövek jelentkeztek, amelyek funkcióját a kutatás folytatásának hiányában nem tudtuk meghatározni.

A Hauszmann-kori sétány elemeinek meghatározása szempontjából a projekt kifejezetten sikeresnek mondható, hiszen újabb adatokkal sikerült hozzájárulni a kerttervezéshez, parkosításhoz.

Régészeti eredmények tekintetében ugyanez már nem állítható. A geofizikai kutatás korlátait jelzi, hogy az erős jelek ellenére sem sikerült megtalálni az Ezüstbástya maradványait. Amit annak véltünk, azok csak újkori falmaradványok voltak. A 7. számú szondában a vízhordó alagút újabb szakaszát azonosíthattuk, így annak pontos nyomvonaláról újabb ismereteket szerezhattunk.

RÉSZTVEVŐK: Szolnoki Tamás régész, Kovács Krisztina régésztechnikus

Pothorszki Vivien – Szolnoki Tamás

In Trench 8, the edge of the Hauszmann-era promenade was identified at approximately 80 cm below the surface.

Trench 12 was located south of the Buda Castle Funicular, east of Savoy Terrace. In this confined area between bastion pillars, a trench was excavated. Here, the projecting base of a buttress was found beneath the greyish-brown mixed fill layer. On its eastern side, larger stones were observed, though their function could not be determined due to the limited scope of excavation.

The project was particularly successful in terms of identifying elements of the Hauszmann-era promenade, providing valuable new data for landscape and park restoration planning.

From an archaeological perspective, however, the results were less significant. Despite strong geophysical signals, the remains of the Silver Bastion were not located; what had been interpreted as such proved to be modern wall remains. In Trench 7, however, a further section of the water-carrier tunnel was identified, contributing new information about its exact course.

CONTRIBUTORS: Tamás Szolnoki (archaeologist), Krisztina Kovács (archaeological field technician)

Vivien Pothorszki – Tamás Szolnoki